

Sygn. akt IV U 53/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Częstochowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Marek Przysucha

Protokolant: st. sekr. sądowy Małgorzata Kłosowicz

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2019 roku w Częstochowie

sprawy A. L. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

przy udziale zainteresowanego PPHU (...) Sp. z o. o. w C.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym

na skutek odwołania A. L. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C.

z dnia 16 listopada 2018 roku Nr (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję i ustala, iż A. L. (1) podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu w charakterze pracownika PPHU (...) Sp. z o. o. w C. od 27 lipca 2018 roku;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. na rzecz ubezpieczonej A. L. (1) kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV U 53/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 listopada 2018 roku numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, że A. L. (1) nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w charakterze pracownika PPHU (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością od 27 lipca 2018 roku.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż w dniu 4 października 2018 roku wpłynął do ZUS wniosek w sprawie ustalenia uprawnień do zasiłku chorobowego dla A. L. (1) zatrudnionej od dnia 27 lipca 2018 roku w PPHU (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Za okres od 10 września 2018 roku do 12 października płatnik składek wypłacił ubezpieczonej wynagrodzenie chorobowe. Z uwagi na powstanie niezdolności do pracy krótko od nawiązania stosunku pracy, organ rentowy wszczął postępowanie, którego celem było zweryfikowanie zasadności zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych oraz podstawy wymiaru składek. W toku tego postępowania ustalono, że ubezpieczona zatrudniona została w PPHU (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie umowy o pracę od dnia 27 lipca 2018 roku, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem miesięcznym w wysokości

4.000 złotych plus premia uznaniowa na stanowisku zarządcy Zakładu (...). Aneksem do umowy z dnia 30 lipca 2018 roku wprowadzono zmiany dotyczące zajmowanego stanowiska powierzając ubezpieczonej dodatkowo obowiązki koordynatora (...) Równocześnie ustalono, iż do jej obowiązków na stanowisku Zarządcy Zakładu (...) należało analizowanie oraz pozyskiwanie ofert handlowych, nadzór nad jednostkami świadczącymi usługi dla kopalni, nadzór i współpraca przy prowadzeniu wymaganej dokumentacji

w kopalni, prowadzenie sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej, sporządzanie zestawień sprzedaży, nadzór nad procesem utrzymania uchu, odpowiedzialność za realizację nałożonych zadań, kontrola płatności za dokonaną sprzedaż, uczestnictwo w przeprowadzonych kontrolach oraz przestrzeganie zasad BHP na terenie kopalni

i egzekwowanie ich od pracowników. Z kolei jako koordynator obrotu płodami rolnymi zajmowała się analizą i pozyskiwaniem ofert handlowych, prowadzeniem rozmów

i korespondencji z kontrahentami, prowadzeniem negocjacji dotyczących warunków zawieranych kontraktów, przygotowywaniem wszelkich niezbędnych dokumentów dotyczących podpisywanych umów, sporządzeniem zestawień dostaw oraz sprzedaży, wystawianiem faktur na sprzedane płody rolne, kontrolą płatności za dokonaną sprzedaż, obsługą urzędzeń biurowych oraz wykonywaniem prac zleconych przez prezesa zarządu. Równocześnie wskazano, iż ubezpieczona jest córką (...) spółki (...) oraz bratanicą drugiego wspólnika

i jednocześnie prezesa zarządu A. P.. W toku prowadzonego postępowania ustalono nadto, iż ubezpieczona zatrudniona została w związku

z potrzebą zatrudnienia osoby, która zajęłaby się sprawami kopalni w związku ze wzrostem wydobycia piasku oraz koordynowaniem obrotu (...) Z racji pokrewieństwa wspólnicy znali jej kwalifikacje i predyspozycje oraz rozeznanie w sprawach firmy, albowiem już wcześniej była w niej zatrudniona. W tym okresie jednak nie wykonywała pracy z powodu choroby, macierzyństwa, sprawowania opieki nad członkiem rodziny lub przebywaniem na urlopie wychowawczym w okresie od 7 grudnia 2010 roku do 26 lipca 2012 roku, od 10 sierpnia 2012 roku od 6 września 2012 roku, od 11 października 2013 roku do 7 maja 2015 roku i od 23 lipca 2015 roku do 9 maja 2018 roku. Z tego też względu pomimo siedmioletniego stażu pracy

w spółce, faktyczny okres świadczenia przez nią pracy to niespełna rok. Dodatkowo charakter pracy w trakcie poprzedniego zatrudnienia znacząco odbiegał od charakteru jej pracy na obecnym stanowisku. Powyższe świadczy o tym, iż pomimo swojego wykształcenia, w rzeczywistości nie ma ona doświadczenia zawodowego do zajmowania stanowisk zarządzających. Nie bez znaczenia jest również okoliczność, iż w okresie poprzedniego zatrudnienia jej wynagrodzenie ustalone było na poziomie minimalnego wynagrodzenia za pracę. Analiza przedłożonej dokumentacji oraz wyjaśnień stron wskazuje zatem, że zatrudnienia A. L. (1) i utworzenie dla niej miejsca pracy na niecałe półtora miesiąca nie było niezbędne. Wspólnicy spółki za pomocą jednego pracownika doskonale radzili sobie z obowiązkami, które przekazali odwołującej. Nadto wynagrodzenie tego pracownika jest dużo niższe niż wynagrodzenie ubezpieczonej, a w związku z przejściem jej obowiązków nie uległo zmianie.

W odwołaniu wniesionym do Sądu A. L. (1) wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i uznanie, że podlega ubezpieczeniom społecznym od 27 lipca 2018 roku nadal. Domagała się nadto zasądzenia kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazała, iż ukończyła studia wyższe na kierunku (...) na Uniwersytecie (...) we W. i uzyskała tytuł zawodowy mistrza w zawodzie górnik odkrywkowej eksploatacji złóż. Dodatkowo z firmą (...) była związana od 2010 roku,

a zatem znana była jej specyfika pracy w tym zakładzie, jak i zakres obowiązków. Dodatkowo od ponad 10 lat prowadzi z mężem gospodarstwo rolne o powierzchni ponad 100 ha, co również wskazuje, iż ma doświadczenie w zarządzaniu działalnością. Wyjaśniła również, iż zatrudniona została w momencie, gdy wzrosło zapotrzebowanie na piasek i płody rolne, albowiem w sierpniu 2018 roku uruchomiono wydobycie w kopalni, które było zawieszane przez kilka lat. W związku z tym przybyło pracy w firmie. Trudno zatem zgodzić się z twierdzeniami organu rentowego, iż członkowie zarządu spółki winni sami wykonywać wszystkie obowiązki. W związku z uruchomieniem kopalni konieczne było zarządzanie tą dziedziną przedsiębiorstwa, co obejmowało zarówno współpracę z kontrahentami, prowadzenie dokumentacji, sprawozdań, kontrolę płatności i wystawianie faktur, ale także dojeżdżanie do kopalni i obsługę wszelkiej dokumentacji związanej z jej funkcjonowaniem. Jednocześnie dodała, iż sporny okres, z uwagi na

porę roku, zbiegł się w czasie także z drugim przedmiotem działalności firmy, albowiem był to czas zbioru plodów rolnych, a zatem i w tej dziedzinie nastąpił wzrost obowiązków.

W tej sytuacji nie można mówić o pozorności zawartego przez nią stosunku pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w C. wniósł o oddalenie odwołania wywodząc jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Płatnik składek Przedsiębiorstwo (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w C. przyłączyła się do stanowiska odwołującej.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

A. L. (1) (z domu P.) urodziła się (...). Z dniem 3 października 2016 roku ubezpieczona uzyskała tytuł zawodowy mistrza w zawodzie górnika odkrywkowej eksploatacji złóż, a w dniu 23 czerwca 2009 roku ukończyła studia w zakresie (...) na Wydziale (...) (...) (...) we W. uzyskując tytułu magistra inżyniera. Ponadto posiada kwalifikacje do zatrudnienia na stanowisku osoby niższego dozoru ruchu o specjalności górniczej w odkrywkowych zakładach górniczych wydobywających kopaliny pospolite bez użycia materiałów wybuchowych. W okresie od 2 listopada 2010 roku do 21 września 2012 roku oraz od 12 marca 2013 roku do 9 maja 2018 roku ubezpieczona zatrudniona była w Przedsiębiorstwie Produkcyjno – Handlowo – Usługowym (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C. na stanowisku referenta ds. administracyjno – biurowych, przy czym w okresie od 7 grudnia 2010 roku do 29 marca 2011 roku była niezdolna do pracy w związku z ciążą, od 30 marca 2011 roku do 30 sierpnia 2011 roku korzystała z urlopu macierzyńskiego, od 2 września 2011 roku do 3 listopada 2011 roku oraz od 2 lutego 2012 roku do 26 lipca 2012 roku była ponownie niezdolna do pracy, od 4 listopada 2011 roku do 1 lutego 2012 roku oraz od 10 sierpnia 2012 roku do 6 września 2012 roku sprawowała opiekę nad członkiem rodziny, od 17 kwietnia 2013 roku do 24 kwietnia 2013 roku oraz od 11 października 2013 roku do 8 maja 2014 roku była niezdolna do pracy w związku z ciążą, następnie, tj. od 9 maja 2014 roku do 6 listopada 2014 roku korzystała z urlopu macierzyńskiego, od 7 listopada 2014 roku do 7 maja 2015 roku z urlopu rodzicielskiego, a od 23 lipca 2015 roku do 9 maja 2018 roku z urlopu wychowawczego.

W dniu 27 lipca 2018 roku A. L. (1) zawarła kolejną umowę o pracę z Przedsiębiorstwem Produkcyjno – Handlowo – Usługowym (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w C.. Ubezpieczona zatrudniona została w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku Zarządcy Zakładu (...), za wynagrodzeniem 4.000 złotych miesięcznie brutto plus premia uznaniowa. Do jej obowiązków na tym stanowisku należała:

- analiza oraz pozyskiwanie ofert handlowych;
- nadzór nad jednostkami świadczącymi usługi dla kopalni;
- nadzór i współpraca przy prowadzeniu wymaganej dokumentacji w kopalni;
- prowadzenie sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej
- sporządzanie zestawień sprzedaży;
- nadzór nad procesem utrzymania ruchu;
- odpowiedzialność za realizację nałożonych zadań;
- kontrola płynności za dokonaną sprzedaż;
- uczestnictwo w przeprowadzanych kontrolach oraz

- przestrzeganie zasad bhp na terenie kopalni i egzekwowanie ich od pracowników.

Aneks z dnia 30 lipca 2018 roku zmieniono umowę o pracę ubezpieczonej poprzez powierzenie jej dodatkowo obowiązków koordynatora ds. obrotu płodami rolnymi, do zakresu obowiązków którego należała:

- analiza i poszukiwanie ofert handlowych;
- prowadzenie rozmów i korespondencji z kontrahentami;
- prowadzenie negocjacji dotyczących warunków zawieranych kontraktów;
- przygotowywanie wszelkich niezbędnych dokumentów dotyczących podpisywanych umów;
- sporządzenie zestawień dostaw oraz sprzedaży;
- wystawianie faktur na sprzedane płody rolne;
- kontrola płatności za dokonaną sprzedaż;
- obsługa urządzeń biurowych oraz
- wykonywanie prac zleconych przez Prezesa Zarządu.

W dniu 27 lipca 2018 roku ubezpieczona przeszła badania okresowe. Otrzymała również szkolenie w dziedzinie bhp i instruktaż stanowiskowy.

W okresie zatrudnienia ubezpieczona pracowała zarówno w siedzibie spółki przy ul. (...) w C. zajmując się pozyskiwaniem klientów, sprawdzaniem cen zbóż, prowadzeniem korespondencji, wystawianiem faktur, jak również dojeżdżała bezpośrednio na teren kopalni skąd obierała druki WZ, rozliczała czas pracy maszyny oraz pracowników, wystawiała faktury, kontrolowała wydawanie piasku. W początkowym okresie zatrudnienia podejmowała także czynności związane z ponownym uruchomieniem kopalni. Pracę wykonywała od poniedziałku do piątku od 7:00 do 15:00, a w razie potrzeby dłużej.

Od dnia 10 września 2018 roku A. L. (1) jest niezdolna do pracy w związku z ciążą.

Z dniem 31 stycznia 2019 roku w spółce na stanowisku koordynatora ds. Zakładów (...) i obrotu płodami rolnymi zatrudniona została K. S.. Pracownik zatrudniony został na czas nieokreślony, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem 2.800 złotych plus premia uznaniowa.

(vide: akta rentowe, dokumenty załączone do akt sprawy, zeznania świadków P. O., D. P., G. P., A. K., E. B. oraz wyjaśnienia ubezpieczonej słuchanej w charakterze strony – protokół elektroniczny z rozprawy z dnia 3 kwietnia 2019 roku)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 6 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku (tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 300 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów. Artykuł 11 ust.1 tejże ustawy stanowi, iż obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione między innymi w wyżej wymienionym

przepisie. Osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu (art.12 ust.1).

W myśl art. 8 ust.1 powołanej ustawy za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy.

Pracownicy obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku (art.13 pkt1).

Z mocy art. 22 k.p. przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

Zdaniem Sądu organ rentowy nie wykazał, aby umowa o pracę pomiędzy A. L. (1), a płatnikiem składek zawarta została dla pozorów w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Na wstępie wskazać należy, iż od lipca 2018 roku w spółce faktycznie powstała potrzeba zatrudnienia nowego pracownika w związku z ponownym uruchomieniem kopalni piasku, która przez ostatnie lata była zawieszona. Z uwagi na powyższe poszukiwana była osoba, która nie tylko podejmie działania związane w reaktywacją kopalni, ale również przejmie nadzór nad wydobywaniem, tj. zajmie się poszukiwaniem kontrahentów, będzie czuwać nad zatrudnieniem pracowników oraz rozliczeniem czasu ich pracy, będzie sprawować kontrolę nad całą dokumentacją związaną z tym wydobywaniem. Pracę tę zaproponowała odwołująca. O zasadności tej decyzji przemawia chociażby wykształcenie A. L. (2), albowiem posiada ona tytuł mistrza w zawodzie górnik odkrywkowej eksploatacji złóż, jak również kwalifikacje do zatrudnienia na stanowisku osoby niższego dozoru ruchu w specjalności górniczej w odkrywkowych zakładach górniczych wydobywających kopaliny pospolite bez użycia materiałów wybuchowych. Uwzględniając przy tym jej wcześniejszą pracę w tej firmie, jak również posiadaną wiedzę dotyczącą funkcjonowania spółki (jest to firma rodzinna, a zatem logicznym jest, że ubezpieczona na bieżąco interesuje się jej działalnością) wątpliwości Sądu nie budzi złożenie oferty pracy właśnie odwołującej.

Fakt wykonywania przez ubezpieczoną prac wynikających z kwestionowanej umowy o pracę stanowczo potwierdził A. K. – pracownik firmy (...), która zaopatruje się w piasek w firmie płatnika składek. Zeznał on, iż początkowo współpracowała ta miała rozpocząć się w kwietniu 2018 roku, jednakże z uwagi na opóźnienia w budowie obwodnicy faktycznie do jej rozpoczęcia doszło od lipca 2018 roku i od samego początku wszystkie formalności z działalnością kopalni załatwiał

z odwołującą. To z nią kontaktował się w różnych sprawach związanych

z wydobywaniem piasku, a rozmowy te prowadził na terenie piaskarni. Powyższe potwierdził także G. P., który przyznał, iż faktycznie ponowne uruchomienie piaskarni nastąpiło od lipca 2018 roku i dlatego od tego miesiąca nastąpiło zatrudnienie ubezpieczonej. Dodał również, iż to dzięki jej pracy znacząco wzrosły dochody spółki. Również P. O. zeznał, iż to A. L. (1) odbierała od niego dokumenty związane z pracą kopalni, rozliczała czas pracy maszyn, wystawiała faktury. O powyższym świadczą także przedłożone do akt rentowych zestawienia godzin sprzętu czy zestawienia WZ opatrzone podpisem odwołującej.

Wątpliwości Sądu nie budzi również praca ubezpieczonej jako koordynatora ds. obrotu płodami rolnymi. Spółka płatnika składek bowiem poza działalnością związaną z wydobywaniem piasku zajmowała się także pośrednictwem w sprzedaży zbóż. Z uwagi, iż w okresie od sierpnia do października odbywa się zbiór płodów rolnych, logicznym jest, iż w tym czasie nastąpił wzmoczony wzrost obowiązków

w tym zakresie. Z tego też względu nie dziwi powierzenie odwołującej dodatkowych obowiązków, tym bardziej że w tym zakresie również posiadała stosowne doświadczenie w związku z ukończeniem studiów z zakresu agronomii. Ponadto, jak sama przyznała, prowadzi z mężem ponad 100 ha gospodarstwo rolne, co dodatkowo potwierdza jej wiedzę z tym zakresie. Fakt wykonywania przez A. L. (1) prac na stanowisku koordynatora (...) potwierdziła natomiast D. P., która przyznała, iż to odwołująca zajmowała się analizą cen zbóż, ustalała dane rolników przy skupie zbóż, prowadziła rozmowy

z potencjalnymi kontrahentami oraz wystawiała w tym zakresie niezbędną dokumentację. Powyższe wynika zresztą z załączonych do akt rentowych dokumentów, w tym faktur VAT wystawionych i podpisanych przez nią, jak również wydruków prowadzonej korespondencji mailowej.

O zasadności utworzenia stanowiska pracy ubezpieczonej, a w konsekwencji jej zatrudnienia świadczy także to, iż od dnia 31 stycznia 2019 roku na miejsce A. L. (1) zatrudniona została K. S.. Sąd za bezzasadne uznał jednak dopuszczenie dowodu z akt osobowych tego świadka jako bez znaczenia dla rozpoznania sprawy i z tego względu oddalił wnioski organu rentowego.

Ponadto organ rentowy nie wykazał, aby zawarcie umowy o pracę między stronami było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

W tym zakresie rozważyć należało zakres zastosowania klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego w ramach sądowej weryfikacji decyzji ZUS1.

Pojęcie „zasady współżycia społecznego” występuje zarówno w Kodeksie cywilnym (art. 5), jak i w Kodeksie pracy (art. 8) i jest ono klauzulą generalną.

Za klauzulę generalną uważa się zwroty niedookreślone zawarte w **przepisach** prawa, które odsyłają do norm i ocen pozaprawnych oraz pozwalają organom stosującym prawo na podejmowanie w poszczególnych sytuacjach różnych decyzji w sprawie interpretacji i stosowania określonych norm prawnych, w zależności od potrzeb konkretnej sprawy, a także na indywidualne potraktowanie każdego konkretnego przypadku.

Zasady współżycia społecznego nawiązują do powszechnie uznawanych wartości, reguł obyczajowości. Klauzula ta jest rozumiana jako zbiór zasad postępowania moralnego i etycznego. Jednocześnie zbiór ten nie wymaga spisania ani usystematyzowania.

Zasady współżycia społecznego są postrzegane jako wprowadzone do porządku prawnego normy moralne lub obyczajowe, zwyczajowe bądź jako wyznaczniki oceny prawnej określonego stanu faktycznego.

Moralność w odróżnieniu od prawa nie jest systemem reguł ujętych w sztywne ramy. Jej istotę stanowi indywidualizacja ocen, które zależą od okoliczności danej sprawy. Zachowanie stron w podobnych sytuacjach może być z punktu widzenia zasad współżycia społecznego oceniane odmiennie. Odesłanie do tych zasad w formie klauzul generalnych ma zapewnić elastyczność w stosowaniu prawa i indywidualną ocenę każdej sprawy. Nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony (art. 8 k.p.).

Przepis ten określa granice wykonywania praw podmiotowych przez pracownika i pracodawcę. Prawem podmiotowym jest wynikająca ze stosunku prawnego możliwość postępowania danego podmiotu w sposób określony przez normy prawne.

Przepis w/w stwarza stronie stosunku pracy możliwość efektywnej obrony swoich praw, w sytuacji gdy podjęte przez uprawnionego działanie wprawdzie mieści się w ramach prawa podmiotowego, jednak sposób jego realizacji jest sprzeczny

z zasadami współżycia społecznego. Ma to istotne znaczenie przy rozkładzie ciężaru dowodu. Podmiot uprawniony zobowiązany jest do udowodnienia, że podjęte działania mieszczą się w ramach prawa podmiotowego (art. 6 k.c. w zw. z art. 300 k.p.), natomiast druga strona stosunku pracy zobowiązana jest do udowodnienia, że nieprawidłowa z naruszeniem zasad współżycia społecznego realizacja tego prawa narusza jej uzasadniony interes (wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 1976 roku,

I PRN 52/75, OSP 1977/3/47).

Analiza orzecznictwa wskazuje, iż sądy akceptując stosowanie kodeksu cywilnego, w płaszczyźnie ubezpieczeń społecznych, zmieniają w istocie zakres art. 1 k.c. włączając w jego zakres podmiotowy ZUS, negując tym samym różnicę między stosunkiem obligacyjnym, a przymusowym stosunkiem ubezpieczeniowym (w postaci stosunku administracyjnego). Podobny charakter ma odwoływanie się w orzecznictwie do kodeksu pracy poprzez art. 8 oraz 300 k.p.2. Odnosząc się natomiast do treści samej klauzuli zasad współzycia społecznego przewidzianej w art. 5 k.c., należy zauważyć, iż została ona przeniesiona do prawa polskiego z prawa radzieckiego. Jest ona wyrazem kontynuacji idei słuszności w prawie, a jej celem jest osiągnięcie elastyczności w stosowaniu prawa³.

Na marginesie należy wskazać, iż analiza przepisów ustawy systemowej (art. 18-20) wskazuje, iż ustawa określa jednoznaczne zasady ustalania zasiłków. Natomiast ustawa z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa⁴ (dalej w treści ustawa zasiłkowa) milczy w przedmiocie możliwości weryfikacji wynagrodzenia, jako podstawy ustalania wysokości składki ZUS. Art. 3 pkt 3 ustawy zasiłkowej wskazuje, iż (wynagrodzenie) przychód pracownika stanowi podstawę wysokości zasiłku pod warunkiem, iż wynagrodzenie pracownika jest godziwe i nie jest nadmierne. Wskazane ustawy nie tworzą normy kompetencyjnej umożliwiającej zastosowanie norm prawa prywatnego (kodeksu cywilnego) do oceny zasadności naliczenia danej składki. Należy zauważyć, iż w całym systemie prawa brak takiej normy.

Próbując dokonać odpowiedzi na pytanie, czy istnieje możliwość stosowania klauzuli generalnej zasad współzycia społecznego pochodzącej z kodeksu cywilnego do oceny stosunku ubezpieczeniowego należy wskazać argumenty przeciw takiemu rozwiązaniu (oprócz wskazanego powyżej argumentu dotyczącego modyfikacji zakresu art. 1 k.c.):

- sprzeciwia się temu kwalifikacja stosunku ubezpieczeniowego jako stosunku publiczno-prawnego do którego nie stosuje się przepisów prawa prywatnego⁵,
a w konsekwencji powstaje brak normy kompetencyjnej pozwalającej na zastosowanie normy prawa prywatnego do takiego stosunku prawnego⁶.

Przykładowo, w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego odmówiono zastosowania klauzuli rebus sic stantibus do waloryzacji wypłaty zaległego świadczenia uprawnionego,

- brak istnienia prawa podmiotowego po stronie organu państwa jakim jest ZUS, do którego ochrony można by zastosować przepisy prawa prywatnego⁷ (funkcję ochronną zasad współzycia społecznego podkreślają wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 września 1971 roku,⁸ oraz 19 stycznia 1998 roku⁹).

Jak wskazuje M. P.- (...) „...niedopuszczalność oceny stosunków o charakterze publicznoprawnym przez pryzmat art. 5 k.c. wydaje się dość oczywista; w praktyce najczęściej chodziłoby bowiem o uznanie, że organ administracji, żądając spełnienia określonej daniny publicznej, dopuszcza się nadużycia w wykonywaniu swej funkcji...”.

Można również wskazać, na historię powstania klauzul generalnych jako regulacji ograniczający omnipotencję prawną państwa (przykład klauzul w prawie administracyjnym i podatkowym – pozwalających je zastosować tylko na korzyść obywatela, i w prawie karnym gdzie wymagana jest konkretna podstawa prawna do wskazania)¹¹ co w zasadzie wyklucza możliwość stosowania klauzul generalnych przez państwo w relacji do danego podmiotu celem realizacji przymusu państwowego.

Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie, odnosząc się sensu stricte do wartości normatywnej art. 5 k.c. wskazał jednoznacznie na jej umocowanie w systemie prawa cywilnego¹². Trybunał wskazał ponadto, iż ma ona zastosowanie do obrotu cywilnoprawnego oraz, iż jest ona normą o dużym stopniu ogólności.

W tym kontekście wypada podkreślić na wątpliwość w stosowaniu tej normy przez ZUS do oceny wykonanych, ważne zawartych umów.

Jak wskazał Sąd Najwyższy¹³ przepis art. 5 k.c. (...) nie może wpływać na wykładnię normy prawa materialnego, określającej treść prawa podmiotowego. (...) Dopiero stwierdzenie istnienia takiego prawa i czynienia z niego użytku przez uprawnionego może być oceniane na podstawie art. 5 k.c. Takie założenie prowadzi do powszechnie uznanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego, iż klauzula z art. 5 k.c. nie ma charakteru nadrzędnego w stosunku do pozostałych przepisów prawa: "przez odwołanie się do społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa, czy zasad współzycia społecznego nie wolno podważać mocy obowiązującej przepisów prawnych"¹⁴. W tej kwestii zarówno Trybunał Konstytucyjny, jak i Sąd Najwyższy są zgodne. Trybunał, odwołując się do orzecznictwa SN wskazuje, że klauzula zasad współzycia społecznego nie może być traktowana jako norma nadrzędna, pozwalająca na „zastępowanie szczegółowych instytucji prawa cywilnego przez tę klauzulę”¹⁵, a tym bardziej zatem instytucji innych działów prawa.

Odwołując się do doktryny należy wskazać na pogląd A. (...), który wskazał, iż klauzula generalna z art. 5 k.c. nie może być rozumiana jako ogólne upoważnienie sędziego do dokonywania własnych, subiektywnych ocen oraz modyfikowania w ten sposób praw i obowiązków obywateli.

Zasady współzycia jako niedopuszczalny element współpodstawowy decyzji organu ze sfery prawa publicznego wymagają wskazania, iż rygoryzm prawa publicznego nie może być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 i 8 k.c.

W ocenie Sądu ocena skuteczności umowy o pracę poprzez zasady dekodowane z prawa cywilnego, prawa pracy czy z systemu prawa tworzy stan bezkrytycznie dowolności w stosowaniu prawa. Nie istnieje przewidywalne prawo i decyzja sędziowska w tej materii. Oto sądy, które bezwzględnie zakazują stosowania zasad współzycia społecznego, aby przyznać ubezpieczonemu prawo do emerytury gdy brakuje mu 1 dnia do stażu pracy w sytuacji rzeczywistych lub wyobrażonych zagrożeń budżetu Państwa (ZUS) są zdolne do zmiany zakresu stosowania Kodeksu Cywilnego (KC) i Kodeksu Pracy (KP) czy też wprost kreowania z zasad sytemu kompetencji ZUS.

W stanie faktycznym sprawy umowa o pracę była wykonywana, jej treść w żadnym elemencie ***nie była sprzeczna z ustawą.***

Stan niezdolności do pracy warunkujący ziszczenie się obowiązku wypłaty świadczenia ubezpieczeniowego po stronie ubezpieczonej nie był pozorny. System ubezpieczeń społecznych wbrew twierdzeniom ZUS opiera się na nieekwiwalentności świadczeń w relacji do składki. W systemie ubezpieczeń ryzyka zdarzeń, nawet te o większej przewidywalności wystąpienia zdarzenia, dają co do zasady prawo do świadczeń i objęcia ubezpieczeniami społecznymi

Należy podkreślić, iż pod pojęciem pozorności w rozumieniu ZUS kryje się zawarcie umowy o pracę, na krótko przed ziszczeniem się ryzyka ubezpieczeniowego. Praktyki orzecznicze ZUS sytuują się w logice obrony Skarbu Państwa, ale nie spełniają nawet dyspozycji pojęcia wad oświadczenia woli z kodeksu cywilnego.

Oznaczają one także naruszenie zasady legalizmu wynikającej z unijnej zasady rządów prawa. W sferze prawa prywatnego oznacza ona, iż co nie jest zakazane jest dozwolone dla obywatela - ubezpieczonego. Jeśli nie ma zakazów zawierania umów o pracę z kobietą w ciąży to nic nie stoi na przeszkodzie, aby taką umowę zawrzeć. Z kolei formuła ta w optyce organu nakazuje działanie odwrotnie „co nie jest dozwolone jest zakazane dla organu państwa. „Mimo tego zakazu, uprawnienia ZUS są kreowane ze sfery prawa prywatnego jako uprawnienie do stosowania klauzul sprawiedliwościowych czy możliwości powoływania się na wady oświadczenia woli stron stosunków prywatnych. **Uprawnienia właściwe dla równych podmiotów ze sfery prawa prywatnego zostaje przeniesiona do sfery publicznoprawnej jako podstawa kreacji uprawnień organów państwa (ZUS) poprzez woluntarystyczne orzeczenia Sądu Najwyższego. Tego rodzaju orzecznictwa**

kreacja w hybrydowym postępowaniu przed sądem powszechnym, który kontroluje decyzje administracyjną jest podstawą bezprawnych działań organu państwa wobec obywateli. Zamiast- jeśli istniałaby taka potrzeba- znowelizować prawo ustawodawcy- judykatura nie rozumiejąc swojej roli wynikającej z Konstytucji i praw -zasad podstawowych Unii Europejskiej –jako obrońca tychże zasad - kreuje uprawnienia dla ZUS tworząc nieprzewidywalne prawo. Takie prawo nie spełnia jednak żadnego standardu normatywnego reguły.

Tak jak pisze L. A., jeśli prawo jest odpowiedzią na niepewność i spory dotyczące moralności [...], to prawo, które jest nieformalne – które inkorporuje zasady moralne lub się do nich odnosi, choć ich sposób zastosowania jest niepewny i budzący spory – do niczego się nie nadaje 17.

Jeśli umowa o pracę jest wykonywana, to nie jest pozorna. Na gruncie zasad unijnych ZUS jak i Sąd nie ma normatywnych kryteriów oceny dopuszczalności, racjonalności zatrudniania pracowników, badania ich kwalifikacji i przyznanego im wynagrodzenia, zważywszy, iż w momencie ubezpieczenia jako podmiot specjalistyczny dysponujący odpowiednim aparatem, ZUS przyjął i akceptował składkę obliczona od zakwestionowanej umowy. Z pozycji przedsiębiorcy wbrew art.22 Konstytucji w zw. z art.8 Konstytucji, zawarta umowa o pracę podlega weryfikacji ale tylko wtedy gdy krótko po jej zawarciu nastąpi ryzyko ubezpieczeniowe. Nie istnieje przez takie praktyki organu państwa żadna przewidywalna norma zachowania stron stosunku pracy zgodnego z prawem bo owo prawo (treść) definiuje in concreto organ ZUS.

Dlatego też w ocenie Sądu nie istnieją żadne racje (wartości) wynikające z praw podstawowych Unii Europejskiej i zasad krajowej Konstytucji (art. 22), aby legalność, przewidywalność prawa, przywoita legislacja, czy sprawiedliwość rozstrzygnięcia miała zostać unicestwiona dla ratowania ZUS pod pozorem ochrony Skarbu Państwa.

Wprost przeciwnie w imię zasady rządów prawa oraz zasady in dubio pro libertate decyzja ZUS jako sprzeczna z prawem powinna być zmieniona.

Oceniając podstawę kompetencyjną ZUS do oceny ważności umowy o pracę pracownika na potrzeby ubezpieczeń społecznych należy mieć na uwadze wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012 roku III PK87/11. Wyrok ten wskazuje, iż Sędzia nie może stosować ustaw bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego. Konstytucja jest bowiem najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej, a jej przepisy stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej (art. 8 Konstytucji). Nie ma przepisów Konstytucji, które wyłączałyby jej bezpośrednio stosowanie przez sądy. Sąd stosuje Konstytucję w jednostkowej sprawie i może odmówić stosowania przepisu ustawy lub rozporządzenia, jeżeli stwierdzi jego sprzeczność z prawem hierarchicznie wyższym. Nie narusza to kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, który ma inny przedmiot orzekania (art. 188 Konstytucji). Orzeka on o przepisie prawnym w zakresie jego zgodności z aktem wyższego rzędu, a nie o stosunkach społecznych, które ten przepis reguluje. (...) Obowiązkiem sądów jest wymierzanie sprawiedliwości (art. 10 ust. 2, art. 175 ust. 1 Konstytucji), przy czym sędziowie podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Działając w tym zakresie działają oni na podstawie i w granicach prawa, czego wymaga art. 7 Konstytucji.

Zgodnie z art. 9 i art. 91 Konstytucji oraz art. 4 ust. 3 i art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) prawa podstawowe Unii Europejskiej mają charakter praw bezpośrednio stosowalnych. W takiej sytuacji każdy sędzia krajowy z powołaniem się na zasadę efektywnej kontroli sądowej ma nie tylko prawo, ale obowiązek pominąć w procesie sądowego stosowania prawa, ustawy oraz praktyki sprzeczne z zasadami podstawowymi Unii Europejskiej18 .

Uznając zatem, iż nie istnieją żadne normatywne podstawy do uznania pozorności czy niezgodności z prawem zawartej między stronami umowy o pracę,

a decyzja narusza art. 2, art. 22 w zw. z art. 8 Konstytucji oraz w/w zasady podstawowe Unii Europejskiej, orzeczono jak w sentencji wyroku na podstawie art.477¹⁴ § 2 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 4 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2018 roku, poz. 265).

1 Zob. M.Przysucha, Rola klauzuli generalnej zasad współzycia społecznego w sądowej kontroli decyzji ZUS.

2 art.1 kodeksu cywilnego stanowi, iż : Kodeks niniejszy reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi. Z kolei art. 300 kodeksu pracy stanowi, iż :W sprawach nie unormowanych przepisami prawa pracy do stosunku pracy stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego, jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy”.

3 K. Pietrzykowski, Nadużycie prawa podmiotowego w prawie cywilnym [w:] Nadużycie prawa, Konferencja Wydziału Prawa i Administracji 1 marca 2002 r. (red. H. Izdebski, A. Stępkowski), Warszawa 2003 r.

4 Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa jednolity tekst Dz. U. 2014 r. poz. 159,

5 uchwała 7 Sędziów SN z dnia 21 kwietnia 2010 r. (II UZP 1/10, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 267),

6 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1992 r., II UZP 17/92, OSNCP 1993 nr 6, poz. 91,

7 wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23 24, poz. 359

8 17 września 1971 r., III PRN 77/71, OSNPG Nr 7/1972, poz. 41,

19 stycznia 1998 r., I CKN 424/97, OSN 9/98

9 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1971 r.,sygn. III PRN 77/71, oraz Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 1998 r., sygn. I CKN 424/97.

M. Pyziak- Szafnicka System Prawa Prywatnego, System Prawa Prywatnego, Komentarz do art. 5 k.c., t. 1 red. M. Saffan, Warszawa, 2012 Legalis, Komentarz do art. 5,

11 S. Wronkowska, Zarys Teorii Prawa, Poznań 2001, s. 224-226,.

12 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2000 r. sygn. akt SK 5/99, OTK 2000/7/254, Dz.U.2000/88/990,

13 wyrok SN z 31 marca 2000 r., II CKN 749/98, OSN nr 7-8/2000,

14 Wyrok SN z 22 września 1997 r., OSNCP Nr 5/1998, poz. 80,

15 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2000 r. sygn. SK 5/99, publ. OTK 2000 nr 7 s. 254,

16 A. Szpunar, Uwagi o nadużyciu prawa podmiotowego [w:] II Kongres Notariuszy RP, referaty i opracowania, Poznań-Kluczbork 1999, s. 338,

17 M. Matczak, SUMMA INIURIA, O błędzie formalizmu w stosowaniu prawa, s.118,Warszawa 2007.

18 TS przyjmuje metodę niestosowania, a nie unieważniania prawa krajowego sprzecznego prawem wspólnotowym. Szerzej w kwestii prymatu prawa wspólnotowego nad konstytucjami krajowymi, zob. Z. Brodecki (red.) Europa sędziów ,Warszawa 207 s.5-53.